

DE KLEINE ALK

contactorgaan Vogelwerkgroep
Alkmaar en omstreken

verschijnt vier maal per jaar

Redactie

Tom Damm (06) 42 12 26 10

Arie de Wit

Beeldredactie

Jan Stok (072) 511 65 20

Redactieadres

redactiekleinealk@vwg-alkmaar.nl

Vaste medewerkers

Bert de Haan

Ofra Carmi

Wim Schols

Pierre van der Wielen

Vormgeving

Peter van Brandwijk (072) 515 84 96

Verspreiding

Connie Wubbels (072) 515 05 61

Peter de Greeuw (072) 561 80 50

Bestuur

Voorzitter

Vacant

Secretaris

Maarten Platteeuw, (072) 561 73 94

secretaris@vwg-alkmaar.nl

Jan van Scorelpark 57, 1871 EZ Schoorl

Penningmeester, ledenadministratie

Peter van den Berg (06) 46 42 85 83

Oranjelaan 65, 1815 JR Alkmaar

penningmeester@vwg-alkmaar.nl

Lid

Rob Struyk (072) 515 04 82

Waarnemend voorzitter

Peter de Greeuw (072) 561 80 50

Voorplaat: Kleine Alk, Frits-Jan Maas

IJsvogelwerkgroep

contactpersoon Rutger Polder,

1815JK232@hetnet.nl,

(072) 511 99 39

Roofvogelwerkgroep

contactpersoon Dook Vlugt,

d.vlugt@quicknet.nl,

(072) 589 77 78

Lid worden

Het lidmaatschap van onze vereniging bedraagt slechts € 20,00 per jaar. Hiervoor ontvangt u viermaal per jaar ons blad De Kleine Alk en bent u van harte welkom op de door ons georganiseerde activiteiten, waaronder lezingen en excursies. Als welkomstgeschenk ontvangt u tevens het boek 'Broedvogels van het stedelijke gebied van Alkmaar' (t.w.v. € 12,50).

Lid wordt u door € 20,00 over te maken op Gironummer NL25 TRIO 0379 6386 73 t.n.v. VWG Alkmaar e.o. en door tevens een mail te sturen naar Peter van den Berg, penningmeester@vwg-alkmaar.nl, met uw naam, adres, telefoonnummer en e-mail-adres.

Ook adreswijzigingen kunt u doorgeven aan Peter.

in dit nummer

pagina 3

- ▼ Vooraf: kopijaanbod
- ▼ Monitoring en bescherming strandvogels en -broeders te Camperduin

Redactie

Marijke van Langen

pagina 7

- ▼ Wetenswaardig? (12)

Ruud Costers

pagina 9

- ▼ Boekbespreking: De zeearend, door Nienke Beintema

Arie de Wit

pagina 11

- ▼ Smient glorieert in Noord-Holland.
Prachtig themanummer tussen Duin en Dijk

Jan Kuys

pagina 15

- ▼ *Communicatie & Actualiteiten*
- ▼ Van Het Bestuur

Het Bestuur

pagina 18

- ▼ Van de penningmeester

Peter van den Berg

pagina 19

- ▼ Lezingen

Ofra Carmi

pagina 25

- ▼ Raadselvogel van Wim
- ▼ Excursienieuws

Wim Schols

Bert de Haan

pagina 21

- ▼ Waarnemingen december 2020 t/m januari 2021

Pierre van der Wielen

pagina 23

- ▼ Stuur foto's in voor een nieuwe rubriek Vogeltreffers.

De redactie

pagina 24

- ▼ Ogrut 62: Komt vrouwtje nog thuis?

Ofra Carmi & Ger Molenaar

Kopijsluitingsdatum nr. 3: 1 september 2021

Vooraf: kopijaanbod

Afgelopen jaar is het moeilijk gebleken om De Kleine Alk te vullen. Van excursies werd al niet steeds een verslag ontvangen, bij het uitblijven van excursies valt daar natuurlijk ook niets over te schrijven. Gelukkig druppelden er nog een paar na. Maar over andere activiteiten door de leden lezen we jammer genoeg niet veel.

Jaarlijks is er gelukkig een verslag van de inventarisatie van de Oudorperhout en van IJsvogels. Maar er gebeurt zeker nog veel meer! Het kan zijn dat actieve leden bijvoorbeeld al blij zijn dat ze naast werk en gezin hun inventarisatieplot kunnen tellen en daar niet ook nog over willen of kunnen schrijven. Maar misschien zijn er wel leden met meer tijd, die wel iets zouden willen uitzoeken, op een rij zetten of iets dergelijks. Ook een verhaal over bijzondere ontdekkingen, opvallende waarnemingen en dergelijke zijn welkom.

Het zou jammer zijn als ons verenigingsblad alleen nog gevuld wordt door de vaste rubrieken. Laat het ons weten als je een idee hebt voor een artikel.

Redactie De Kleine Alk

Monitoring en bescherming strandvogels en -broeders te Camperduin

Marijke van Langen (Landschap Noord-Holland)

Inleiding en achtergrond

In het kader van het project Het Groene Strand is contact gezocht met Vogelwerkgroep Alkmaar en Omstreken. Onderdeel van het project is rust- en broedgebieden creëren op het strand. Rustgebieden zowel voor vogels als ook voor zeehonden en broedgebieden voor strandbroeders als Bontbekplevier, Strandplevier en diverse soorten sterns.

Het Groene Strandproject heeft als doel de natuurwaarden te versterken op het strand en natuurbeleving weer onderdeel te maken van de strandbeleving. Het project wordt gefinancierd door de Nationale Postcode Loterij en is een samenwerking tussen de Landschappen, Stichting Anemoon, Stichting Duinbehoud en IVN (Instituut Voor Natuurbeschermingseducatie). In Noord-Holland wordt gewerkt aan het realiseren van vijf 'strandcommunities' waar vrijwilligersgroepen, omwonenden, ondernemers, gemeenten en andere partijen samen zorgdragen voor het strand en strandnatuur. Naast voorlichting en opruimacties is het creëren van rustgebieden en broedgebieden voor vogels een belangrijk onderdeel van het project.

In dit (deel)projectvoorstel worden de mogelijkheden beschreven voor monitoring en daarop volgend bescherming van strandvogels en strandbroeders langs de Hondsbossche Duinen te Camperduin (figuur 1).

Figuur 1. De Hondsbossche Duinen van noord naar zuid, met links De Putten.

De Hondsbossche Duinen en vogels

De Hondsbossche Duinen zijn nog vrij jong, het gebied is ongeveer 5 jaar geleden aangelegd ter versterking van de kust. Natuur is hier nog in ontwikkeling. Aan de landzijde van de (oude) dijk bevindt zich het vogelparadijs De Putten (in eigendom en

Figuur 2. Afrastering van het Hoogheemraadschap Hollands Noorder Kwartier (HHNK), iets uit de duinvoet geplaatst om rust- en broedgebied te creëren voor vogels/strandbroeders.

beheer bij Natuurmonumenten), bekend bij vele vogelaars. Hier bevindt zich de laatste jaren een grote kolonie broedende sterns (Grote Stern zowel als Visdief en enkele paren Dwergstern). Bontbekplevieren worden ook waargenomen.

Door de ligging van De Putten vlak achter de oude dijk zijn er dus strandvogels, zoals sterns en Bontbekplevieren in de directe omgeving aanwezig, maar ze broeden nog niet op het strand. Mogelijke oorzaken hiervoor kunnen verstoring door honden, recreanten etc. zijn, maar ook de gemakkelijke bereikbaarheid van het strand voor Vossen vormt een belemmering voor strandbroeders.

De voet van de duinen is op zich kansrijk voor strandbroeders, wat door meerdere experts, waar-

onder Vogelbescherming Nederland en Vogelwerkgroep Alkmaar e.o. is bevestigd. Hiervoor is het belangrijk te kijken naar wat die strandbroeders nodig hebben om in alle rust te gaan broeden. Het is van belang om te gaan monitoren waar welke vogels zitten en welk gedrag ze vertonen.

Inmiddels is door Hoogheemraadschap Hollands Noorder Kwartier (HHNK) een afrastering geplaatst langs 1 km kust. Deze afrastering is verder van de duinvoet geplaatst om rustgebied te creëren en mogelijk broedgebied voor strandbroeders (figuur 2).

De Hondsbossche Duinen vallen binnen de kustzoning onder de noemer Natuurstrand, zie figuur 3.

Figuur 3. Strandzoning Noord-Holland.

Doel van dit deelproject

Monitoren van aanwezigheid van strandbroeders als Bontbekplevier op en rondom de dijk, duinen en het strand. Monitoren van nestelgedrag en nesten om inzicht te krijgen in de kansen en broedsucces.

Indien aanwezig en kansrijk: actieve bescherming door afzetten van nesten met nestkooien. En tevens actief toezicht en voorlichting door vrijwilligers.

Aanpak

In het eerste jaar monitoren van aanwezigheid en gedrag van strandbroeders in het broedseizoen (half maart – half juli). Bij mogelijk nestzoekgedrag deze vogels volgen. Bij aanwezigheid van dit gedrag een volgend seizoen het strand nabij de duinvoet aantrekkelijker maken door bv. het creëren van schelpenstrand (dode kokkels en/of strandschelpen) nabij de afrastering en volgen of dit een positief effect heeft op nesten op het strand in plaats van op de (voormalige) dijk (waar nu, april/mei 2021, een broedpoging plaatsvindt vlak naast een druk gebruikt fietspad).

Bontbekplevier, parkeerplaats Hargen aan Zee, 14 mei 2013.

Foto: Jan Stok

Indien er nesten aanwezig zijn, kunnen deze actief worden beschermd tegen predatie door bv. Vossen, door het plaatsen van nestkooien of vossenraster.

Voor geschikt overwinteringsgebied is minder nodig. Overwintelaars hebben vooral baat bij een zekere hoeveelheid rust.

Hier is een actieve groep vrijwilligers voor nodig die in het broedseizoen regelmatig wil monitoren en de waarnemingen vastlegt (bv. via waarneming.nl). Hiertoe wordt samenwerking met Vogelwerkgroep Alkmaar e.o. gezocht.

Dwergstern bij De Putten, 26 juni 2017.

Foto: Mattias Hofstede

Voorlichting geven aan bezoekers/wandelaars en dergelijk kan in samenwerking met Vogelbescherming Nederland opgezet worden, waarbij vrijwilligers hiertoe worden opgeleid middels een cursus/training (naar voorbeeld in Zeeland).

Marijke van Langen, M.vanLangen@landschapnoordholland.nl

Wetenswaardig? (12)

Na de Vooroever Onderdijk en de Oostvaardersplassen herbergde het Hoefijzermeer bij Castricum met 806 broedparen de grootste kolonie van de **Aalscholver** in Nederland in 2019 (Sovon Broedvogelrapport 2019).

In 2020 telde ons land voor het eerst sinds 1970 weer meer dan 1000 broedparen van de **Purperreiger**. Het dieptepunt was in 1991 met slechts 225 broedparen. In het Naardermeer, de enige Noord-Hollandse broedkolonie, groeide het aantal bewoonde nesten van 86 in 2019 naar 105 in 2020 (Sovon-Nieuws 2021, nr.1).

Na een dieptepunt begin jaren negentig met amper 15 broedparen nam dankzij een verbeterde waterkwaliteit het aantal broedparen van de **Krooneend** in ons land toe tot circa 500 in 2016 (Sovon-Nieuws 2021, nr.1).

Tweëntwintig jonge **Zeearenden** kropen in 2020 in ons land uit het ei. De teller staat nu op liefst honderdtien jongen sinds het eerste broedgeval in 2006 (NRC Handelsblad, 20 februari 2021).

Na bezwaren van natuurorganisaties, veel Nederlandse vogelaars tekenden de petitie, is de bouwaanvraag voor de nieuwe luchthaven Lissabon afgewezen. Het blijft behouden als rustgebied voor de **Grutto** (NRC Handelsblad, 4 maart 2021).

Na geslaagde broedgevallen van de **Grote Gele Kwikstaart** in de Wieringermeer in 2000 en de Amsterdamse Waterleidingduinen in 2001 was er een derde succesvol broedgeval in Noord-Holland bij Hilversum in 2020 (het Vogeljaar 2020, nr.4; tussen Duin & Dijk 2021, nr.1).

Zilvermeeuw (2kj), IJmuiden – Noordpier, 25 januari 2021.

Foto: Ruud Costers

Bijgaande foto toont een jonge **Zilvermeeuw** die in aanraking lijkt te zijn gekomen met ertspoeder van de Tata Steel-fabriek in IJmuiden (RC).

De **Merel** liet in 2020 een stevig herstel van de broedpopulatie zien, waarschijnlijk dankzij het uitdoven van het Usutu virus dat drie jaar op rij veel slachtoffers maakte (Sovon-Nieuws 2021, nr.1).

Merel (man), Alkmaar - Rekerhout, 26 maart 2018.

Foto: Ruud Costers

Voor het eerst sinds een eeuw heeft in 2019 de **Raaf** in alle 12 provincies gebroed (Sovon Broedvogelrapport 2019).

Het is verleden tijd dat de **Huismus** wachtte op het buiten uitschudden van het tafelkleed na een kruimelig ontbijt (BLAD 2020, nr.62).

Sinds 1990 is in ons land de **Ringmus** als broedvogel met 73% dramatisch afgenomen (Sovon Broedvogelrapport 2019).

In Nederland is van minimaal elf soorten bekend dat ze ook in hoogspanningsmasten broeden: **Aalscholver, Nijlgans, Ooievaar, Visarend, Buizerd, Slechtvalk, Torenvalk, Boomvalk, Houtduif, Raaf en Zwarte Kraai** (Sovon-Nieuws 2021, nr.1).

Verzameld door Ruud Costers, ruudcosters27@gmail.com

Boekbespreking *De zeearend*, door Nienke Beintema

Rond 1800 was de gemiddelde premie voor een geschoten Zeearend zo'n anderhalve gulden per arend, en schoten jagers in ons land zo'n 44 zeearenden per jaar dood. Dit is één van de fascinerende feiten in deel 19 van de vogelmonografieën van uitgeverij Atlas Contact, dat in februari van dit jaar verscheen. Nienke Beintema, bioloog en wetenschapsjournalist, heeft een zeer lezenswaardig boek geschreven over de Zeearend. In Europa verkeerde de Zeearend in de vorige eeuw op het randje van uitsterven en maakt nu een spectaculaire comeback. In 2006 broedde het eerste paar in Nederland, in de Oostvaardersplassen. Spontaan, er kwam geen herintroductie aan te pas. Sindsdien neemt het aantal broedplekken bijna ieder jaar toe; tot en met 2020 zijn er 110 jongen uitgevlogen.

Na een korte introductie over de Zeearend in het algemeen – kenmerken, naamgeving, soortenbeschrijving – geeft de schrijfster een overzicht van het natuurbeeld dat de mensen in de afgelopen eeuwen hadden van de Zeearend. Dat is veranderd van totemdier, symbool van kracht, moed en strijdvaardigheid, naar vervolgens rover van lammetjes en verzamelobject, tot een majestueuze vogel die moet worden beschermd (Jac. P. Thijsses!). Vervolgens doet de schrijfster verslag van haar ontmoetingen met boswachters, onderzoekers, ecologen, die ze heeft gesproken in diverse zeearendgebieden in Nederland, Schotland, Noorwegen en Duitsland. Haar doel is te achterhalen wat de oorzaak is van het succes van de zeearend in Nederland. Er zijn twee hoofdoorzaken. Ten eerste is er het herstel van roofvogels in heel Europa, door het aan banden leggen van de vervolging en het verbieden van het gebruik van bestrijdingsmiddelen en PCB's. Veel soorten, waaronder de Zeearend, konden zich hierdoor herstellen. Vooral in Oost-Europa is het de Zeearend flink voor de wind gegaan. Ten tweede is er sprake van het ontstaan van nieuwe natuur in Nederland. We kennen allemaal de Oostvaardersplassen. Ook in het kader van het verbreden van de rivieren, ontstond er nieuwe natte natuur. Geen rechte rivieren meer, maar kronkelende geulen, ruige oeverlanden, uiterwaarden met afwisselende vegetatie. Voorbeelden hiervan zijn de Biesbosch, dat in 10 jaar verdubbeld is in oppervlakte, het Zuidlaardermeer en de IJsseldelta. Door deze ontwikkeling is Nederland geschikt geworden voor zeearenden.

De schrijfster heeft zelf enige tijd in Noord-Amerika en Alaska gewoond. Ze schrijft over haar kennismaking met de Amerikaanse zeearend, bekend van de witte kop. Met veel liefde verhaalt ze over deze vogel en over de natuur, en vraagt zich af of de nieuwe natuur die we in Nederland hebben ontwikkeld, wel natuur is, vergeleken met de ongerepte natuur in Amerika. De nieuwe Nederlandse natuur is ecologisch niet perfect, en dat de zeearend zich hier heeft gevestigd komt omdat het in Oost-Europese barst van deze vogels. Ze moeten daarom uitwijken en vinden toevallig een geschikte plek in ons land. Toch besluit ze optimistisch. Het is fijn om naar natuur te kijken, ook al is die nieuw, en je te verwonderen over een geweldige vogel als de Zeearend.

De zeearend, Nienke Beintema, Atlas Contact, 253 bladzijden, €22,99.

Arie de Wit, ariethewhite@gmail.com

Smient glorieert in Noord-Holland

Prachtig themanummer *tussen Duin en Dijk*

Jan Kuys

Wat een prachtig nummer heeft de redactie van *tussen Duin en Dijk* uitgebracht over de Smient! Het natuurtijdschrift van Noord-Holland heeft eind 2020 een speciaal themanummer gemaakt over het wel en wee van de Smient.

In de wintermaanden herbergt de provincie Noord-Holland enorme aantallen van deze kleine eenden. Volgens schattingen verblijven jaarlijks tussen november en april zo'n 900.000 overwinteraars en doortrekkers van deze soort in Nederland. Dat vogelaars daar opgewonden van raken, kunnen we ons voorstellen.

Noord-Holland heeft dan ook een traditie en verantwoordelijkheid waar het de kennis van Smienten betreft. In dit zeer leeswaardige nummer van *tussen Duin en Dijk* hebben vogelaars hun (enorme) kennis op papier gezet. Niet voor het uitdragen van weetjes, maar vooral omdat de soort onder druk staat. Smienten eten net als ganzen gras en dat wordt beschouwd als schade voor de landbouw. Voorheen leidde dat tot het op grote schaal afschieten van deze prachtige eend. Vogelbeschermers hebben de laatste jaren met een keur van argumenten geprobeerd het afschieten van deze vogels te voorkomen. Onder meer omdat de populatie Smienten in Europa onder druk staat. Internationaal is sinds 1995 een teruggang te signaleren in de getelde aantallen. De in Noord-Holland verstrekte vergunningen voor afschot zijn met succes bij de rechter aangevochten, waardoor er nu al een paar jaar sprake is van een status quo.

Kennis van belang

Voor dit soort rechtszaken is kennis van zaken van het grootste belang. En dat die kennis er is blijkt wel uit dit themanummer van *tussen Duin en Dijk*. Met als gevolg een unieke uitgave. Je blijft erin bladeren!

Het gaat om de broedvogels van een uitgestrekt gebied tussen Scandinavië en de Oeral, die vanaf september in onze contreien de zachtere winter doorbrengen. Daarmee heeft de provincie Noord-Holland, aldus de samenstellers, een belangrijke verantwoordelijkheid voor de bescherming van deze soort. Nu de Smient op Europese schaal qua omvang 'onder druk staat' (zoals de achteruitgang van de soort sinds 1995 een beetje mistig wordt geformuleerd) zou de Nederlandse overheid geen ontheffingen moeten verlenen om Smienten te schieten en verjagen. Toch gebeurt dat laatste op tamelijk grote schaal. Verzet van vogelwerkgroepen was in recente jaren redelijk succesvol, maar biedt geen garantie voor de toekomst.

Internationaal gezien lijkt de afname van het aantal Smienten niet zozeer het gevolg van een verschuiving in overwintering (meer Smienten die in Scandinavië en Noord-Europa blijven?), maar van een afnemend broedsucces. In Scandinavië zou dat te maken kunnen hebben met een voedselprobleem, maar dat geldt weer niet voor de Nederlandse Smienten, die hun broedgebied vooral in Rusland hebben. Meer onder-

Foeragerende Smienten in De Putten, 20 maart 2008.

Foto: Jan Stok

zoek lijkt nodig om daar helderheid over te krijgen. Vast staat dat de cijfers voor de lange termijn negatief zijn.

Nestor Zomerdijk

Een van de grote Smientkenners in onze provincie is Piet Zomerdijk. Hij is ruimschoots vertegenwoordigd in deze special van *tussen Duin en Dijk* met zeer lezenswaardige bijdragen over onder meer de relatie tussen Smienten en het landschap.

Zomerdijk stelt de zaken helder. Bijvoorbeeld: Smienten zijn in het winterseizoen vrijwel uitsluitend vegetariërs. Ze eten algen, zeekraal en kweldergrassen, maar ook veel gras in het binnenland. 's Winters eten ze 15,4 uur per etmaal om de benodigde eiwitten binnen te halen en voldoende energie te krijgen. Ze foerageren het meest 's nachts, omdat dan de kans op verstoring het kleinst is. Het overwinteringsgebied is aantrekkelijk als foerageer-, rust- en baltsgebieden niet te ver uit elkaar liggen, zodat ze niet te vaak heen en weer hoeven te vliegen.

Zomerdijk schroomt niet de lezer deelgenoot te maken met de individuele sores van de Smient. De verhouding tussen mannetje en vrouwtje, de paarvorming, baltsrituelen, conditie, dominant gedrag, het verenkleed en al wat er zoal komt kijken bij de paarvorming. Tot voor kort werd aangenomen dat woerden elk jaar opnieuw een nieuw partner kozen, maar recent is gebleken dat vermoedelijk oudere vogels wel degelijk hun oude partner opzoeken. Veel vogels vinden elkaar tijdens de herfsttrek terug, omdat zij vaak dezelfde trekwegen volgen. Zomerdijk verblijdt ons met tal van dit soort weetjes.

Plas- en poldersmienten

De komst van het vermaledijde door de landbouw geïntroduceerde raaigras – de nekslag voor weidevogels, maar een walhalla voor ganzen en Smienten – deed veel

Smienten (zogenoemde ‘Plassmienten’) besluiten hun heil en voedsel te zoeken op de biljartgroene Hollandse weilanden (vooral ’s nachts). Overdag rusten ze op brede wateren. De Poldersmienten daarentegen combineren hun nacht- en dagactiviteiten in een en hetzelfde gebied. Volgens Zomerdijk worden steeds meer Plassmienten Poldersmienten. Bij vorst zoeken ze grotere wateren op of plekken met open water. Als dat niet meer lukt vanwege vorst of sneeuw dan verplaatst het gezelschap zich richting Noord-Frankrijk, waar (zo stellen de auteurs met ironie) ‘in 2009 in een gebied rond Calais jagers een massaslachting ‘zonder weerga’ hebben aangericht onder de ‘uitgeputte vogels’.

De Nederlandse overwintelaars arriveren vanaf juli in Nederland, maar ze blijven komen tot in november. De meeste trekken overigens ’s nachts. Bij vorst schuiven ze wat door in zuidelijke of zuidwestelijke richting (Engeland, Frankrijk). Vanaf begin februari tot in mei trekt de Nederlandse populatie weer naar haar broedgebied tussen Scandinavië en de Oeral.

Plaats- en partnertrouw

Hoe intensief de in Nederland bivakkerende Smient wordt bestudeerd blijkt niet alleen uit prachtige overzichten zoals van Zomerdijk over plaatstrouw, paarvorming en groepsdynamiek bij Smienten, maar ook uit de verslagen over een kleurringonderzoek bij Smienten, hetgeen veel informatie opleverde over de verspreiding en het gedrag van de Smient. Bijvoorbeeld dat veel Smienten een vorm van plaatstrouw hebben aan hun

Smienten in de haven van Oude Schild, 5 november 2016.

Foto: jan Stok

overwinteringsgebied, aan het broedgebied en ook aan een partner. Een verslag over winterverplaatsingen bij 25 Smienten, die een zendertje hadden meegekregen, leert dat ze in de laatste dagen voor hun vertrek naar de broedgebieden regelmatig uitstapjes maakten (tot zo’n 50 kilometer), maar ook heel plaatstrouw waren.

Wat voor de 'gewone' vogelaar een brug te ver is, bijvoorbeeld het verschil tussen jonge en oude Smienten, is voor de kenner een appeltje-eitje. Zo doet Piet Zomerdijk verslag van een onderzoek naar jonge Smienten, die 'te onderscheiden zijn van oudere woorden door doffere kleuren, maar vooral door de grote dekveren in de vleugel: die zijn niet zuiver wit, maar vertonen grijze tinten'. Zomerdijk wilde wel eens wat meer weten over het trekgedrag van jonge mannetjes Smient. Wat bleek: een aantal jonge mannetjes blijft gemiddeld langer in het wintergebied hangen, is vaak ongepaard of heeft een zwakkere paarbinding, die voortdurend op de proef wordt gesteld en soms tot paarwisseling leidt. Duidelijk iets voor de echte kenners, maar ook heel boeiend om daar kennis van te nemen.

Tot slot

Wie belangstelling heeft voor wilde vogels in het algemeen en Smienten in het bijzonder heeft met dit nummer een snoepkot vol lekkers. Uiteenzettingen over paarvorming, plaatstrouw, groepsdynamiek van Smienten, een soortbeschrijving en resultaten van recente onderzoeken met kleurringen en zenders maken dit themanummer niet alleen tot een bron van groot genoegen, maar ook tot een heuse bron van kennis. Met ook nog eens overzichten van een aantal smientenregio's.

Een ding is een beetje merkwaardig. De provincie Noord-Holland heeft in het verleden meermalen via een goedgekeurd Faunabeheerplan ruim baan gegeven aan het afschieten van Smienten. Dat dan uitgerekend gedeputeerde Rommel in het Voorwoord mag zeggen dat zij heel blij is met alle tellers en het werk dat zij verrichten, doet een beetje wrang aan. Zo fijn was de rol van de provincie aangaande de Smient de afgelopen jaren niet. En ook vandaag is daar nog van alles op aan te merken.

Jan Kuys

Dit artikel is eerder verschenen in Fitis 57(1)2021 van Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland, en met toestemming overgenomen.

Voor wie dit ook allemaal zelf wil lezen: leden van onze vogelwerkgroep kunnen dit themanummer gratis verkrijgen. Neem hiervoor contact op met Miranda Zutt-van der Made, zuttmade@quicknet.nl.

Meer informatie over een abonnement op *tussen Duin en Dijk* op: www.landschap-noordholland.nl/tussenduinendijk/aanmelden.

Communicatie & Actualiteiten

Van het Bestuur

Algemene ledenvergadering 2021

De secretaris heeft één reactie op het jaarverslag 2020 ontvangen, betreffende het missen van informatie over wat de VWG binnen ANIMO heeft gedaan. Op het financiële verslag is niet gereageerd. Het bestuur stelt daarmee vast dat het decharge heeft gekregen voor gevoerde beleid.

Ook op de voordracht van onze nieuwe bestuursleden zijn geen bezwaren ontvangen en daarmee zijn José Tibbe en Elias den Otter per 1 mei toegetreten tot het bestuur van onze Vogelwerkgroep.

Voorzitter

Op Corona-technisch verantwoorde wijze is onze voorzitter Martin Eijtinger bedankt voor zijn inzet door de bekende Kleine Alk van Irene Maas en een boeket bij hem thuis te bezorgen.

Peter de Greeuw neemt voor het komende halfjaar zijn taken over als waarnemend voorzitter.

Contributie 2021

Het besluit om een korting op de contributie voor 2021 te geven is door veel leden positief ontvangen.

Nieuwe leden

We krijgen steeds meer nieuwe leden. In april/mei is in kleine groepjes met de nieuwe leden meestal onder leiding van Peter de Greeuw een kennismakingsrondje gemaakt in het Geestmerambacht. Het initiatief is in goede aarde gevallen en verdient herhaling.

Excursies, lezingen etc.

De stand van zaken ten aanzien van lezingen en excursies is inmiddels als volgt:

Tot de zomervakantie alleen doordeweekse excursies-light (zie website).

Tot de zomervakantie geen lezingen.

De lezingenavond wordt verschoven naar de maandagavond.

Na de zomervakantie worden voorzichtig weer lezingen en excursies gepland.

Oproep nieuwe bestuursleden

De Vogelwerkgroep is nog steeds op zoek naar kandidaten voor een bestuursfunctie. Eerst een poosje meedraaien en dan pas echt toetreden behoort uiteraard tot de mogelijkheden en verdient de voorkeur.

Oproep vacature dagelijks bestuurslid Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland (SVN)

Vanwege het terugtreden van Loes Staal is er in het dagelijks bestuur van de SVN een vacature ontstaan. VWG-leden die hier belangstelling voor hebben, kunnen zich opgeven bij de secretaris van de VWG Alkmaar, die hem of haar dan door zal verwijzen.

Meeuwen

Gemeente Alkmaar heeft voor 2020 geen ontheffing gekregen om meeuwenieren te oliën of te verwijderen. Er moet eerst een T0-onderzoek plaatsvinden naar waar en hoeveel meeuwen er broeden en welke meeuwensoorten het betreft. Daarmee wordt het oordeel van de VWG bevestigd dat alle eerdere ontheffingen helemaal niet bedoeld waren voor onderzoek, maar gewoon om meeuwen te mogen bestrijden, en dat de kwaliteit van het onderzoek ernstig te wensen overliet.

Daarnaast moet gemeente Alkmaar nu echt gaan zoeken naar het scheppen van uitwijkmogelijkheden (gedooggebieden) voor onze meeuwen.

De VWG heeft haar oordeel over de bij de nieuwe aanvraag behorende stukken en haar standpunten gedeeld met de Omgevingsdienst (OD NHN) en zal zich met hand en tand blijven verzetten tegen onzinnige maatregelen om de (vermeende) overlast van meeuwen te beperken.

Uitbreiding werkgebied: Starnmeer

De Starnmeer(polder) is een klein poldertje met twee verschillende polderpeilen, dat nog bij geen enkele Vogelwerkgroep in het werkgebied lag. In goed overleg met Vogelwerkgroep Midden Kennemerland en Vogelbeschermingswacht Zaanstreek is besloten het aan ons werkgebied toe te voegen.

Inmiddels is één en ander nu ook 'formeel' vastgelegd op de website.

Project 'Het Groene Strand' bij Hondsbossche Duinen

Landschap Noord-Holland trekt voor 'onze' regio het landelijke project 'groene stranden'. Hiermee wordt beoogd een breed gedragen impuls te geven aan meer natuur en natuurlijkheid op de rustigste strandtrajecten langs de Nederlandse Noordzeekust. Voor ons werkgebied heeft Marijke van Langen (zie ook elders in dit nummer) het oog laten vallen op de Hondsbossche Duinen tussen Camperduin en Petten. Inmiddels is dankzij dit initiatief al over een kilometer lengte, ten noorden van de strandafslag bij De Putten, een strook van zo'n 300 m breed uitgerasterd tegen strandrecreatie. De hoop is dat op deze wijze voldoende rust gecreëerd wordt om strandbroeders als plevieren en wellicht zelfs sterns te verleiden op het strand te gaan rusten en wellicht zelfs broedpogingen te ondernemen. Dat het uitgerasterde stranddeel wel nog volledig toegankelijk is voor vossen, zal waarschijnlijk nog niet echt helpen. Vrijwilligers worden gezocht om het gebied een beetje in de gaten te houden en, mocht het toch kansrijker zijn dan we vrezen, voorlichting te geven aan strandbezoekers over deze natuurfunctie van het strand. Bebording met voorlichting zal nog door LNH worden verzorgd, evenals eventueel het toevoegen van schelpenstrandjes. Leden die belangstelling hebben en hun waarnemingen van dit gebied willen doorgeven, kunnen contact zoeken met de secretaris.

Bomenkap Schoorl

Een deel van het Dr. Van Steijnbos in de Schoorlse duinen is inmiddels gekapt en de VWG is samen met KNNV en NOZOS de mogelijkheden aan het onderzoeken om de effecten te monitoren. Voorlopig zijn de onderzoeken opgeschoven naar 2022. Als je wilt deelnemen of voor meer info: Maarten Platteeuw.

Afslag A9

Het nieuwe bestemmingsplan is ter inzage gelegd en Stichting Heilloze Weg en collega-Vogelwerkgroep Midden-Kennemerland hebben een zienswijze ingediend. De aanleg heeft grote nadelige gevolgen voor de weidevogels, die onvoldoende worden gecompenseerd. Daarnaast bestaat het onzalige plan dwars door het weidevogelgebied een fietspad aan te leggen.

VWG Alkmaar steunt deze initiatieven die zich tegen de afslag A9 verzetten, denkt met hen mee en levert een financiële bijdrage voor onderzoek en juridische assistentie.

Regionale Energie Transitie (RES)

De overgang naar fossielvrije energie vraagt om de realisatie van windmolens en zonneweides. De ontwikkelingen worden zo goed mogelijk gevolgd en we proberen vroegtijdig op dreigingen te acteren.

Daarvoor kan de Commissie Natuurbescherming nog wel assistentie gebruiken. Daarnaast het verzoek om ogen en oren open te houden en zo nodig aan de bel te trekken.

Geestmerambacht

Het recreatieschap Geestmerambacht heeft een Visie 2030 gepresenteerd, die wel ten koste moet gaan van de natuur. Samen met Stichting Red de Natuur van het Geestmerambacht en Stichting Kleimeer is ingesproken in de gemeenteraden en com-

Het Geestmerambacht dreigt een pretpark te worden.

Foto: Jan Stok

missies van de gemeenten Heerhugowaard, Langedijk en Alkmaar om te voorkomen dat het een buitenregionaal pretpark wordt. In de plannen is sprake van grootschalige ontwikkelingen: een *adventurepark*, meer en grotere evenementen, ruimte voor *wellness*, overnachting en horeca, flexwerkplekken, kanoverhuur en allerlei natuuronvriendelijke parcoursen.

Er is een flyeractie georganiseerd die bijna 3500 handtekeningen heeft opgeleverd van mensen die het niet eens zijn met de plannen. Het heeft niet mogen baten; de Visie is in alle raden aangenomen. Maar daarmee is de race nog niet gelopen: de VWG blijft zich verzetten tegen de aantasting van dit NNN-gebied.

Natuur en Milieufederatie Noord-Holland

De Vogelwerkgroep is weer toegetreden bij Natuur en Milieufederatie Noord-Holland (MNH) om een steentje bij te dragen aan een gezonde leefomgeving en een duurzame, mooie provincie.

Helikoptervluchten Schermer

Omgevingsdienst Noordzeekanaal heeft voor 4 data in 2021 50 helikoptervluchten per dag (starts en landingen) van Westdijk 15 toegestaan. Zoveel vluchten waarvan data in het broedseizoen?

Een en ander heeft tot vragen in de Provinciale Staten geleid. De antwoorden waren ronduit verbijsterend: het gaat alleen om starts en landingen; de vliegroutes vallen onder een ander regiem en er kan over bv. de nabijgelegen weidevogelgebieden en de Eilandpolder worden gevlogen.

Blijf gezond.

Het Bestuur

Van de penningmeester

Nieuwe leden en opzeggingen tot 1 mei 2021

Nieuwe leden

Elly Althuizius
Simone van Dam
Rémi Langenberg

Theo Luijendijk
Annette Sillje
Agaath Schreuder

Opgezegd

geen

Peter van den Berg, penningmeester

Lezingen

Vanaf september zijn lezingen hopelijk weer mogelijk, en wel op maandagavond (zie ook *Van het bestuur*) 20.00 uur Wijkcentrum De Oever, Amstelstraat 1, 1823 EV te Alkmaar (Oudorp). Zie ook www.vwg-alkmaar.nl.

KNNV-lezingen ("[KNNV]") vinden op woensdagen vanaf 20.00 uur plaats in Wijkcentrum Overdie, Van Maerlantstraat 8-10, 1813 BH Alkmaar. Zie alkmaar-den-helder.knnv.nl (Agenda) voor die op zaterdagmiddagen vanaf 13:30 uur in Bezoekerscentrum "De Helderse Vallei", De Helderse Vallei 9-11, 1783 DA Den Helder. **I.v.m. de coronaregels ligt alles stil.**

Ofra Carmi, o.carmi@quicknet.nl

[KNNV]John Scheepe, ivn.egmonderhout@gmail.com

Al 50 jaar zetten we de
BLOEMETJES
BUITEN

**7 DAGEN
PER WEEK
GEOPEND**

Intratuin Heerhugowaard
Zuidpoort 1, 072-5757157
intratuinheerhugowaard.nl

Natuurlijk! Intratuin

Excursienieuws

Het bestuur (zie ook Van het bestuur) heeft n.a.v. de coronamaatregelen in overleg met de excursiecommissie besloten de excursies tot aan de zomervakantie niet door te laten gaan, m.u.v. de afgeslankte doordeweekse excursies. Zie de website voor de regels.

Zie www.vwg-alkmaar.nl/agenda voor het laatste nieuws.

Bert de Haan, gj.dehaan@zonnet.nl of (072) 515 48 05 of (065) 061 41 13

De raadselvogel van Wim.

Illustratie: Wim Schols

Waarnemingen februari t/m april 2021

Pierre van der Wielen

HBZ = Hondsbossche Zeewering

NHD = Noord-Hollands Duinreservaat

TBaZ = Telpost Bergen aan Zee

TCa = Telpost Camperduin

VHPP = Verenigde Harger- en Pettemerpolder

Bij gebrek aan andere leuke activiteiten is iedereen maar gaan vogelen lijkt het; er werden over deze drie maanden maar liefst 54.606 waarnemingen ingevoerd. Het was een vrij reguliere kwakkelwinter tot op 6 februari de vorst inviel die tot de 15^e aanhield. In no time lag er een sneeuwdek en vroren veel waterpartijen dicht. Er waren deze periode geen echte uitschieters qua soorten maar met name de roofvogels deden het alweer aardig.

Na de hoge aantallen **IJsduikers** deze winter liep het aantal waarnemingen in maart/april snel terug. De enige voor onze regio zat op 9 maart op zee voor de HBZ en verdween later naar noord. Leuk voor de tijd van het jaar was het **Vaal**

Stormvogeltje dat op 8 april langs Egmond aan Zee vloog. In de database van waarne-

Zwarte Zee-eend op een ongebruikelijke plek, Diepsmeerpolder, 2 mei 2021.

Foto: Kees Klaij

ming.nl staan voor deze maand slechts 13 waarnemingen vermeld. Op twee dagen werden **Koereigers** gemeld: 19 april één nabij Schoorlham en 27 april één nabij Graft. De **Rode Ibis** werd nog tot 12 februari gemeld uit de polder bij Egmond a/d Hoef.

Daarna werd het blijkaar toch echt te koud hier... Aangezien er ook elders daarna geen waarnemingen meer zijn verricht, zal hij wel zijn omgevallen...

Tijdens en direct na de koude-inval werden her en der wat groepjes overvliegende **Kleine Zwanen** gezien. De laatste 4 vlogen op 22 maart over de HBZ. Tot 5 april verbleven tot maximaal 29 **Wilde Zwanen** in de polders tussen Heiloo, Egmond en Alkmaar. Elders werden kleine aantallen overvliegende exemplaren waargenomen. De laatste **Dwerpganzen** werden op 27 februari gezien. Het begin van de maand februari werden er tot maximaal 21 gezien. Tijdens de vorstperiode zaten ze plots weer in Strijen maar op de 19e was een deel van de groep (15 stuks, snel afnemend naar 2 à 4) weer terug in de VHPP. Tussen 1 en 19 februari werden tot maximaal drie **Witbuikrotganzen** gezien in de VHPP. Op 13 februari vlogen er vijf langs Egmond. Op 19 maart vloog er een **Roodhalsgans** over het oosten van Heerhugowaard. Tussen 14 februari en 6 maart zat er een mannetje **Krooneend** in de Wimmenummerpolder.

De eerste **Zwarte Wouwen** (2) vlogen op 23 maart over de Daalmeer. Ook de volgende vloog over Alkmaar, op 27 april over De Hoef. **Rode Wouwen** deden het goed met vanaf 20 februari maar liefst tien waarnemingen. De meeste waren in het duinge-

De Grote Gele Kwikstaart is een vaste wintergast langs de Omloop in Schoorl, 5 januari 2021.

Foto: Jan Stok

bied en aangrenzende polders. Op 9, 12, en 18 februari en op 10 april werden telkens overvliegende **Zeearenden** gezien in het NHD en de Schoorlse Duinen. Geen idee of het telkens hetzelfde individu was of dat er regelmatige trek was. Gezien de aantallen die tegenwoordig in Nederland gezien worden (en broeden!) zijn beide opties goed mogelijk. Op 30 april zat er nog één in de polder Mijzen. Op 22 april vloog de eerste **Visarend** over de Schoorlse Duinen. Op de 24e verbleef er één in het NHD/Schoorlse Duinen en ook op de 30e vloog er daar één over. Ook vloog er die dag één over de Beverkoog, in de regen.

Op 30 maart vielen 's avonds twee **Kraanvogels** in bij de Kleimeer die daar ook overnacht hebben. Nog eens vier vlogen op 14 april vanuit het NHD over de Schoorlse Duinen en later ook Groet. Twee **Steltkluten** liepen op 28 april in de Leihoek. Op 14 februari liep een **Paarse Strandloper** langs de Schoorlse duinen en nog een waarneming was op 9 maart toen er twee langs de HBZ vlogen. Tijdens de vorstinal werden traditioneel overal **Houtsnippen** gezien waarbij regelmatig tot tien stuks bijeen werden gemeld. Op 7 april verbleef een **Kleine Burgemeester** een middag in de VHPP. Op 14 en 19 maart werd een langsvliegende **Zwarte Zeekoet** gezien bij Camperduin. Op dezelfde plek werd op 2 april een **Papegaaiduiker** gezien.

Op 11 februari werd in de Zuurvenspolder een **Velduil** gezien en een tweede op 23 april in het NHD. Vanaf 28 april zongen in de Schoolse Duinen de eerste **Nachtzwaluwen** alweer. De eerste **Draaihals** werd op 28 april in het NHD waargenomen. In het Geestmerambacht werd op 4 februari 's avonds laat een **Pestvogel** gezien. De volgende dag werd deze echter niet meer aangetroffen. De overwinterende **Klapster** in de Schoorlse Duinen werd op 21 maart voor het laatst ingevoerd.

Op 30 maart trok een **Roek** over de HBZ naar noord. Op 12 en 16 april werd er één vanuit Heiloo gemeld. Op 24 april vloog er nog één over het NHD. De gehele periode werden 1 tot 2 **Raven** gezien in het NHD en de Schoorlse Duinen. Op 6 maart vloog een **IJsgors** over het NHD en op 19 en 21 maart vloog er telkens één over de HBZ. Op 24 april zat er een **Geelgors** nabij Bergen aan Zee.

Pierre van der Wielen, jocotoco@hotmail.com

Stuur foto's in voor een nieuwe rubriek Vogeltreffers.

Tot slot: we gaan een fotorubriek starten: Vogeltreffers.

Stuur je mooiste recente foto in, die in of nabij ons werkgebied is gemaakt, voorzien van een korte toelichting of anekdote (in ieder geval datum opname, plaats en uiteraard de naam van de vogel). De redactie kiest er dan een aantal uit die groot worden afgedrukt.

De redactie

Ofra Carmi & Ger Molenaar

Wij zijn op onze vakantiebestemming gearriveerd. Terwijl we bezig zijn met uitladen, zie ik op de tak van de ontluikende wilg, prachtig in de middagzon, een Bonte Vliegenvanger! Dat is een fraaie aankomst bij ons basiskamp mid-

Onze buurman de Bonte Vliegenvanger.

Foto: Ger Molenaar

den in de bossen van Zuidlaren. Is hij net, zoals wij, vandaag aangekomen? Aan zijn gedrag te zien zou het best zo kunnen zijn. Maar voor hem lijkt deze plek een bekende domicilie te zijn, in tegenstelling tot voor ons. De vogel is druk bezig met hoppen en vliegen van voor naar achter (voor deze week) onze stacaravan. Daar achter hangen maar liefst drie nestkasten onder elkaar aan de boom. In de komende dagen concentreren zijn activiteiten zich in en om de buurt van de nestkasten. Hij is ijverig bezig met het posten bij zijn honk en zingt heimelijk uit volle borst. Zowel in de ochtend als in de avond, wanneer we 'thuis' zijn, kunnen we hem hartstochtelijk fotograferen en we genieten van zijn zang. Het repertoire klinkt, voor onze ongeoefende oren, beperkt. Maar toch volgens beschrijving van de ANWB-gids: "luid en ritmisch gezang, regelmatig herhaalde, circa 2 seconden lange frase met herhaalde elementen en plotselinge wisselingen van toonhoogte..." Hier wordt je toch lyrisch van!

Elke ochtend begint met kakafonie van vogelgezang. De Goud- en Appelvinken zijn de doelsoorten voor de lens. Hoog in de bomen vliegen ze af en aan met nestmateriaal in de snavel. De Grote Bonte Specht hakt, hij is onzichtbaar... ineens steekt zijn kop uit het gat! Je verwonder je wel over dit

Genieten van de Appelvink.

Foto: Ger Molenaar

gebak aan een nestgelegenheid binnen de boomstam. De behendige Eekhoorns spelen in de boomtoppen; dat maakt de ochtendwandeling helemaal compleet. Na het ontbijt een rondje fietsen en wandelen. Net onder de stad Groningen

Spelende Eekhoorns in de bomen.

Foto: Ger Molenaar

tussen de Hondsrug en het Zuidlaardermeer strekt zich een prachtig veenwei- de- en moerassengebied uit: de Ooster- en Onnerpolder, die sinds 2005 is aangewezen als natte waterberging om de buitenwijken van Groningen te beschermen. Dit natuurgebied is een eldorado voor vogels en vogelaars. Wij verwachtten de Witwangsterns en worden door tientallen Dwergmeeuwen ver- rast. Al weken lang genieten we in Nederland van stralend weer, maar de straffe noordoostenwind houdt de terugkomers tegen. In de tweede poging (de vierde dag) waren ze er weer: een zevental prachtige sierlijke luchtacrobaten met zwarte buiken en witte wangen zijn net uit Afrika gearriveerd. Een vlucht van 80 Regenwulpen roept en danst in de lucht, landt in het weiland

Witwangstern omgeving Onnerpolder.

Foto: Ger Molenaar

en stijgt weer op, wat een feest! Met Koningsdag wandelen we in het Dwingelderveld op zoek naar de zonnende Adders. Even voor het middaguur zit het luchtruim vol met Gierzwaluwen. Wat zijn we blij om deze zomerbode weer te zien. En zo elke dag snuiven we natuurpracht in en beleven we de lente, die moeizaam op gang komt.

En elke dag 's morgens en 's avonds zit meneer de Bonte Vliegenvanger daar te posten en te zingen. Een Koolmees probeert een huisje te bemachtigen. Maar die dappere Bonte blijft stevast bij zijn domicilie, heimelijk zingen en roepen. Het is intussen vrijdag 30 april. Onze week zit er op. We ruimen op en laden onze spullen in. Mannetje Bonte Vliegenvanger zit op zijn post, achter onze stacaravan, te zingen. Komt vrouwtje nog thuis? Dat weten we niet. We blijven nog lang in onze gedachten bij de barre vogeltocht, met wind en weer de Sahara over en nog eens duizenden kilometers over Europa, om thuis te komen. Tja thuis, voor enkele maanden om te nestelen, je kroost groot te brengen en weer te vertrekken... Hoe weten ze hun thuis precies weer te vin-

den? Is vrouwtje nog onderweg? Redt ze die barre terugtocht dit jaar? We weten het niet, we zullen het ook niet weten. Onze vakantie is voorbij.

Ofra Carmi & Ger Molenaar, o.carmi@quicknet.nl
